

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І. І. МЕЧНИКОВА  
ГЕОЛОГО-ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ  
КАФЕДРА МОРСЬКОЇ ГЕОЛОГІЇ, ГІДРОГЕОЛОГІЇ, ІНЖЕНЕРНОЇ ГЕОЛОГІЇ  
ТА ПАЛЕОНТОЛОГІЇ

## **ВИКОНАННЯ, ОФОРМЛЕННЯ ТА ЗАХИСТ БАКАЛАВРСЬКИХ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ**

ЕЛЕКТРОННІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ  
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти  
спеціальності 103 Науки про Землю  
освітньо-професійної програми  
«Морська геологія, гідрогеологія та інженерна геологія»

ОДЕСА  
ОНУ  
2025

**УДК 378.22-049.65:55(072)**  
**B433**

**Укладач:**

**Т. В. Козлова**, кандидатка геолого-мінералогічних наук, доцентка, доцентка кафедри морської геології, гідрогеології, інженерної геології та палеонтології Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

**Рецензенти:**

**В. В. Яворська**, докторка географічних наук, професорка, професорка кафедри економічної та соціальної географії і туризму Одеського національного університету імені І. І. Мечникова;

**С. В. Кадурін**, кандидат геологічних наук, доцент, завідувач кафедри морської геології, гідрогеології, інженерної геології та палеонтології Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

*Рекомендовано вченою радою геолого-географічного факультету  
ОНУ імені І. І. Мечникова.*

*Протокол № 8 від 23 квітня 2025 р.*

**B433**

**Виконання**, оформлення та захист бакалаврських кваліфікаційних робіт [Електронний ресурс] : електрон. метод. рек. для здобувачів першого (бакалавр.) рівня вищ. освіти спец. 103 Науки про Землю освіт.-проф. програми «Морська геологія, гідрогеологія та інженерна геологія» / уклад. Т. В. Козлова. – Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2025. – 48 с. – 0,9 МБ.

*Методичні рекомендації розроблені для здобувачів вищої освіти за спеціальністю 103 «Науки про Землю», освітньо-професійної програми «Морська геологія, гідрогеологія та інженерна геологія» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.*

*Пропоновані методичні рекомендації стануть у нагоді при виконанні, оформленні та захисті бакалаврських кваліфікаційних робіт.*

**УДК 378.22-049.65:55(072)**

# ЗМІСТ

|                                                                                                  |           |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ .....</b>                                                           | <b>4</b>  |
| <b>ВСТУП .....</b>                                                                               | <b>5</b>  |
| <b>1. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ТА ВИМОГИ ДО БАКАЛАВРСЬКОЇ<br/>КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РАБОТИ .....</b>          | <b>10</b> |
| 1.1 Керівництво бакалаврськими кваліфікаційними роботами .....                                   | 10        |
| 1.2 Обов'язки студента бакалаврату .....                                                         | 11        |
| 1.3 Процедура перевірки кваліфікаційних робіт на наявність/<br>відсутність плагіату .....        | 11        |
| 1.4 Вибір і затвердження теми кваліфікаційної роботи,<br>її основні етапи .....                  | 12        |
| 1.5 Структура та зміст кваліфікаційної роботи .....                                              | 13        |
| 1.6 Підготовка студента до захисту кваліфікаційної роботи .....                                  | 19        |
| 1.7 Захист кваліфікаційної роботи .....                                                          | 22        |
| 1.8 Система оцінювання кваліфікаційної роботи .....                                              | 23        |
| <b>2. ОСНОВНІ ТЕХНІЧНІ ВИМОГИ ЩОДО ОФОРМЛЕННЯ<br/>БАКАЛАВРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РАБОТИ .....</b> | <b>27</b> |
| 2.1 Загальні вимоги .....                                                                        | 27        |
| 2.2 Нумерація сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів .....                         | 30        |
| 2.3 Ілюстрації .....                                                                             | 31        |
| 2.4 Таблиці .....                                                                                | 32        |
| 2.5 Формули, рівняння та числові значення величин .....                                          | 32        |
| 2.6 Цитування та посилання на використані джерела .....                                          | 34        |
| 2.7 Додатки .....                                                                                | 36        |
| <b>СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ТА РЕКОМЕНДОВАНОЇ<br/>ЛІТЕРАТУРИ .....</b>                                | <b>37</b> |
| <b>ДОДАТКИ .....</b>                                                                             | <b>39</b> |
| Додаток А. Форма завдання на бакалаврську кваліфікаційну роботу .....                            | 39        |
| Додаток Б. Зразок оформлення титульного аркуша .....                                             | 40        |
| Додаток В. Приклад оформлення анотації .....                                                     | 41        |
| Додаток Г. Приклад оформлення змісту .....                                                       | 42        |
| Додаток Д. Приклади оформлення бібліографічного опису у списку<br>використаних джерел .....      | 43        |

## **ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ**

|     |                                    |
|-----|------------------------------------|
| БКР | Бакалаврська кваліфікаційна робота |
| ЕК  | Екзаменаційна комісія              |

## ВСТУП

Мета пропонованих методичних рекомендацій - допомога в освоєнні здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти сучасних вимог, що пред'являються до написання та захисту бакалаврської кваліфікаційної роботи (БКР) на кафедрі морської геології, гідрогеології, інженерної геології та палеонтології Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Методичні рекомендації розроблені з урахуванням Законів України «Про вищу освіту» [6]; Стандарту вищої освіти України першого (бакалаврського) рівня галузі знань 10 «Природничі науки» спеціальності 103 «Науки про Землю» [16]; Положення про організацію освітнього процесу в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова [14]; Положення про запобігання та виявлення плагіату у навчальній та науково-дослідній роботі учасників освітнього процесу та науковців Одеського національного університету імені І. І. Мечникова [13]; Положення про порядок створення та організацію роботи екзаменаційної комісії в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова [15]; Положення про диплом з відзнакою Одеського національного університету імені І. І. Мечникова [12]; Національного стандарту України «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні вимоги та правила складання» [11].

Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» бакалавр відноситься до першого рівня вищої освіти. Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти відповідає шостому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою теоретичних знань та практичних умінь і навичок, достатніх для успішного виконання професійних обов'язків за обраною спеціальністю. Підготовка бакалавра завершується захистом кваліфікаційної роботи на засіданні Екзаменаційної комісії (ЕК).

Кваліфікаційна робота бакалавра є важливою частиною навчального процесу, на який вони одержують можливість застосувати отримані знання під час розробки актуальних задач. У процесі виконання кваліфікаційної роботи та підготовки до підсумкової атестації студент повинен показати свою підготовленість із дисциплін циклів загальної та професійної підготовки навчального плану, проявити вміння користуватись науково-технічною літературою, стандартами та спеціальними методичними матеріалами. На етапі виконання та захисту кваліфікаційної роботи виявляється професійна зрілість майбутнього фахівця, формуються вміння використовувати свої знання в практичній діяльності.

Кваліфікаційна робота має передбачати розв'язання складної спеціалізованої задачі або практичної проблеми у предметній області наук про

Землю або у процесі навчання із застосуванням сучасних теорій та методів дослідження природних та антропогенних об'єктів та процесів із використанням комплексу міждисциплінарних даних, що характеризується комплексністю і невизначеністю умов, із застосуванням теорії та методів дизайну.

**Мета кваліфікаційної роботи** показати рівень підготовки студента до самостійної професійної діяльності, закріплення і розширення у студента певних професійних практичних знань, вмінь та навичок із загально професійних і спеціальних дисциплін, необхідних для плідної роботи в галузі морської геології, гідрогеології та інженерної геології, використовуючи сучасні методи дослідження у даній сфері та сучасні інформаційні технології та прикладне комп'ютерне програмне забезпечення. Кваліфікаційна робота повинна бути переважно орієнтована на знання, отримані в процесі навчання з профільних дисциплін.

### **Завдання кваліфікаційної роботи**

- систематизація, закріплення та розширення теоретичних знань і навичок, необхідних для самостійного розв'язання конкретних задач;
- закріплення навиків збирати, обробляти та аналізувати інформацію в області морської геології, гідрогеології та інженерної геології;
- застосування навиків наукових досліджень і використання їх результатів при рішенні геологічних, інженерно геологічних і гідрогеологічних завдань;
- закріплення знань і розширення навиків застосування інформаційних технологій при розв'язанні конкретних наукових або виробничих завдань;
- перевірка рівня сформованості компетенцій, визначених вимогам Стандарту спеціальності 103 Науки про Землю, в т. ч. перевірка рівня сформованості компетенцій.

Процес написання кваліфікаційної роботи спрямований на формування наступних компетентностей:

**Інтегральна компетентність.** Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності предметної області наук про Землю або у процесі навчання із застосуванням сучасних теорій та методів дослідження природних та антропогенних об'єктів та процесів із використанням комплексу міждисциплінарних даних та за умовами недостатності інформації.

### **Загальні компетентності (ЗК)**

**ЗК01.** Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК02. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК03. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК04. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК05. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК06. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК07. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК08. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК09. Здатність працювати в команді.

ЗК10. Навички забезпечення безпеки життєдіяльності.

ЗК11. Прагнення до збереження природного навколишнього середовища.

ЗК12. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

### ***Спеціальні (фахові) компетентності (ФК)***

ФК1. Знання та розуміння теоретичних основ наук про Землю як комплексну природну систему.

ФК2. Здатність застосовувати базові знання фізики, хімії, біології, екології, математики, інформаційних технологій тощо при вивченні Землі та її геосфер.

ФК3. Здатність здійснювати збір, реєстрацію і аналіз даних за допомогою відповідних методів і технологічних засобів у польових і лабораторних умовах.

ФК4. Здатність застосовувати кількісні методи при дослідженні геосфер.

ФК5. Здатність до всебічного аналізу складу і будови геосфер.

ФК6. Здатність інтегрувати польові та лабораторні спостереження з теорією у послідовності: від спостереження до розпізнавання, синтезу і моделювання.

ФК7. Здатність проводити моніторинг природних процесів.

ФК8. Здатність самостійно досліджувати природні матеріали (у відповідності до спеціалізації) в польових і лабораторних умовах, описувати, аналізувати, документувати і звітувати про результати.

ФК9. Здатність до планування, організації та проведення досліджень і підготовки звітності.

ФК10. Здатність ідентифікувати та класифікувати відомі і реєструвати нові об'єкти у геосферах, їх властивості та притаманні їм процеси.

ФК11. Здатність виявляти закономірності розташування і розподілу властивостей геологічних об'єктів морів і суходолу, прогнозувати наявність

корисних копалин із застосуванням геолого-мінералогічних, геофізичних та геохімічних методів.

ФК12. Здатність аналізувати інженерно-геологічні умови території та оцінювати ризики при проектуванні та будівництві споруд, оцінювати рівень екологічної небезпеки в умовах техногенного навантаження на геологічне середовище.

ФК13. Здатність аналізувати гідрогеологічні умови як складової формування екологічного та інженерно-геологічного стану території, а також для обґрунтування розрахункових схем оцінки запасів і ресурсів підземних вод.

***Програмними результатами (ПР) кваліфікаційної роботи є:***

ПР01. Збирати, обробляти та аналізувати інформацію в області наук про Землю.

ПР02. Використовувати усно і письмово професійну українську мову.

ПР03. Спілкуватися іноземною мовою за фахом.

ПР04. Використовувати інформаційні технології, картографічні та геоінформаційні моделі в області наук про Землю.

ПР05. Вміти проводити польові та лабораторні дослідження.

ПР06. Визначати основні характеристики, процеси, історію і склад Землі як планетарної системи та її геосфер.

ПР07. Застосовувати моделі, методи і дані фізики, хімії, біології, екології, математики, інформаційних технологій тощо при вивченні природних процесів формування і розвитку геосфер.

ПР08. Обґрунтовувати вибір та використовувати польові та лабораторні методи для аналізу природних та антропогенних систем і об'єктів.

ПР09. Вміти виконувати дослідження геосфер за допомогою кількісних методів аналізу.

ПР10. Аналізувати склад і будову геосфер (у відповідності до спеціалізації) на різних просторово-часових масштабах.

ПР11. Впорядковувати і узагальнювати матеріали польових та лабораторних досліджень.

ПР12. Знати і застосовувати теорії, парадигми, концепції та принципи в науках про Землю відповідно до спеціалізації.

ПР13. Уміти доносити результати діяльності до професійної аудиторії та широкого загалу, робити презентації та повідомлення.

ПР14. Брати участь у розробці проектів і практичних рекомендацій в галузі наук про Землю.

ПР15. Уміти обирати оптимальні методи та інструментальні засоби для проведення досліджень, збору та обробки даних.



Програмні результати, визначені закладом вищої освіти:

ПР16. Вміти аналізувати особливості геологічної будови морів і суходолу, проектувати і виконувати різні види геологічного картування та пошуково-розвідувальних робіт, в тому числі в морських умовах.

ПР17. Вміти проектувати і виконувати гідрогеологічні та інженерно-геологічні дослідження і картування територій, проводити інженерно-геологічні розрахунки для будівництва споруд, прогнозувати негативні інженерно-геологічні процеси та моделювати їх розвиток.

ПР18. Вміти оцінювати гідрогеологічні умови території, вплив підземних вод як фактора, що обумовлює інженерно-геологічні властивості ґрунтів та еколого-геологічний стан території, вміти розвідувати і оцінювати запаси і ресурси підземних вод.

# 1. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ТА ВИМОГИ ДО БАКАЛАВРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

**Виконання та захист кваліфікаційної роботи** здійснюється відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова [14]. Атестація бакалаврів проводиться ЕК відповідно до вимог стандартів вищої освіти та освітньої програми певного рівня за спеціальністю після виконання студентом навчального плану. Процедура атестації бакалаврів здійснюється відповідно до Положення про порядок створення та організацію роботи екзаменаційної комісії в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова [15].

## 1.1 Керівництво бакалаврськими кваліфікаційними роботами

Кожному студенту бакалаврату кафедра призначає керівника, який надає науково-методичну допомогу в його самостійній роботі над БКР.

При призначенні керівника враховують принцип наступності наукового керівництва студентською науковою роботою на попередніх курсах навчання, а також з урахуванням наукових інтересів студента.

Керівник роботи забезпечує індивідуальне консультування студента, допомагає йому скласти план БКР, контролює дотримання графіка виконання, рецензує частини роботи і завершений варіант, готує студента до захисту. Оперативне й уважне виконання рекомендацій керівника сприяє своєчасному поданню БКР та є запорукою її успішного захисту.

Керівниками БКР призначаються провідні науково-педагогічні працівники, як правило, з науковим ступенем доктора філософії (кандидата наук) або доктора наук.

*Обов'язки наукового керівника БКР:*

- надавати допомогу при виборі теми БКР, її остаточного формулювання та меж розкриття;
- надавати індивідуальне завдання та план щодо виконання БКР на спеціальному бланку з переліком обов'язкового табличного, графічного та ілюстративного матеріалу (див. додаток А).
- рекомендувати спеціальну, нормативну літературу та інформаційні джерела за обраною темою БКР;
- регулярно консультувати студента з питань виконання БКР, а при необхідності організовувати консультації інших фахівців;
- контролювати дотримання календарного плану, якість та самостійність виконання роботи;

- організувати студента для апробації на засіданні кафедри;
- давати відгук на БКР.

## **1.2 Обов'язки студента бакалаврату**

Студент зобов'язаний дотримуватись графіка виконання БКР, звітувати в передбачені строки перед керівником про хід роботи, отримувати необхідні консультації з теми. У випадках відставання від графіку студент зобов'язаний дати пояснення своєму керівникові.

Студент повинен написати та оформити текст БКР згідно з вимогами та у встановлений термін. Своєчасно подавати БКР для попереднього розгляду на кафедру, отримати рецензію та відгук керівника.

Відповідальність за фактичний матеріал, поданий у БКР, обґрунтованість і достовірність висновків і положень, що в ній захищаються, несе безпосередньо студент бакалавріату – автор роботи.

БКР подаються студентами на кафедру морської геології, гідрогеології, інженерної геології та палеонтології не пізніше, ніж за два тижні до дня захисту у ЕК. Після завершення всіх потрібних попередніх процедур по кафедрі БКР передається на рецензію.

## **1.3 Процедура перевірки кваліфікаційних робіт на наявність/відсутність плагіату**

Згідно з положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату у освітній та науково-дослідній роботі учасників освітнього процесу та науковців Одеського національного університету імені І. І. Мечникова [13] у кваліфікаційній роботі не повинно бути академічного плагіату, фальсифікації, фабрикації та списування.

Процедура перевірки кваліфікаційної роботи на можливу наявність академічного плагіату, фабрикації або фальсифікації здійснюється не пізніше ніж за 14 днів до її захисту, за умови вдалого попереднього захисту.

Перевірку на академічний плагіат здійснює відділ інформаційних технологій Наукової бібліотеки ОНУ імені І. І. Мечникова (відповідальний адміністратор призначається наказом ректора). При захисті кваліфікаційних робіт ЕК дотримується Шкали унікальності твору (у відсотках до загального обсягу матеріалу) [13], яка наведена нижче.

### **Шкала унікальності твору (у відсотках до загального обсягу матеріалу) [13]**

– понад 75% – Високий. Текст вважається оригінальним та не потребує додаткових дій щодо запобігання неправомірним запозиченням. Передається на розгляд Експертної комісії;

– від 55% до 75% – Задовільний. Наявні окремі ознаки академічного плагіату. Слід пересвідчитись у наявності посилань на першоджерела для цитованих фрагментів. Передається на розгляд Експертної комісії, яка визначає необхідність повторної перевірки;

– від 40% до 55% – Низький. Наявні певні ознаки академічного плагіату, але матеріал може бути прийнятий за умови доопрацювання з обов'язковою наступною перевіркою на оригінальність доопрацьованого твору;

– менше 40% – Неприйнятний. Наявні істотні ознаки плагіату. Матеріал до розгляду не приймається.

За умови позитивних результатів атестації здобувач отримує документ встановленого зразка про присудження йому ступеня бакалавра зі спеціальності 103 Науки про Землю за освітньою програмою «Морська геологія, гідрогеологія та інженерна геологія» із присвоєнням кваліфікації: Бакалавр з наук про Землю. Атестація здійснюється на принципах відкритості та публічності.

### **1.4 Вибір і затвердження теми кваліфікаційної роботи, її основні етапи**

Тема і зміст кваліфікаційної роботи повинні відповідати спеціальності студента та Стандарту вищої освіти. Темі обираються відповідно до ОПП «Морська геологія, гідрогеологія та інженерна геологія», наукових (ініціативних) досліджень, які виконуються кафедрою морської геології, гідрогеології, інженерної геології та палеонтології, а також у межах професійного спрямування випускника за матеріалами, зібраними або отриманими самостійно студентом у період проходження виробничої практики в наукових чи виробничих геологічних організаціях. Студенти мають можливість обрати тему відповідно до їх уподобань, власних можливостей, максимального використання матеріалів курсових робіт, результатів НДРС, практичного досвіду роботи за фахом (для студентів, які поєднують навчання з роботою на підприємствах, в установах тощо), узгодивши її зі своїм науковим керівником відповідно до ОПП «Морська геологія, гідрогеологія та інженерна геологія».

Студент погоджує тему випускної роботи зі своїм науковим керівником. Узгоджена тема затверджується в установленому порядку.

У відповідності до обраної теми БКР науковий керівник видає студенту завдання по вивченню конкретного об'єкта практики, збору матеріалів до БКР,

змісту та обсягу науково-практичних досліджень і погоджує календарний план-графік виконання БКР.

Роботи повинні ґрунтуватися на реальних об'єктах виробництва. БКР можуть бути частково або повністю науково-дослідного напрямку, що передбачає розробку науково-дослідних питань. На засіданні кафедри проводиться захист звітів по практиці, і приймається рішення щодо якості і повноти зібраного матеріалу (для виконання БКР), уточнюється тема БКР. Якщо тема роботи, закріплена за студентом, з об'єктивних причин не може бути розроблена, студент має право звернутися до завідувача кафедри із заявою про заміну теми роботи. Завідувач кафедри разом із керівником роботи вирішують питання про її заміну.

Термін виконання БКР визначається графіком навчального процесу і включає наступні етапи:

- вибір теми, обґрунтування її актуальності, визначення об'єкта, предмета і мети дослідження;
- розробка завдання на БКР, складання календарного плану його виконання;
- опрацювання навчальної та наукової літератури з теми дослідження;
- збирання фактичного матеріалу під час переддипломної практики;
- звіт про проходження переддипломної практики;
- написання першого варіанта тексту роботи, оформлення її вступу та висновків, формування додатків та списку використаних джерел; подання його на ознайомлення керівникові;
- усунення недоліків, написання остаточного варіанта тексту, оформлення БКР;
- підготовка до публічного захисту БКР;
- попередній захист БКР на кафедрі;
- зовнішнє рецензування роботи;
- захист БКР на засіданні ЕК.

Дотримання послідовності етапів наукового пошуку забезпечує високий професійний рівень дослідження і ефективність впровадження результатів БКР. Її написання повинно проходити у процесі постійного консультування з керівником роботи.

### **1.5 Структура та зміст кваліфікаційної роботи**

Зміст БКР визначається її темою і відображається у плані, розробленому за допомогою наукового керівника. Відповідно до обраної теми студент самостійно або за рекомендацією керівника роботи добирає літературні джерела й відповідні нормативні документи та складає проект плану, який обговорює з керівником.

### ***Структура БКР***

БКР повинна мати такі структурні елементи:

- титульний аркуш;
- анотація;
- зміст;
- скорочення та умовні позначки (за необхідності);
- вступ;
- основна частина, яка складається з розділів та підрозділів;
- висновки;
- список використаних джерел;
- додатки (за необхідності).

Кожний структурний елемент починається з нової сторінки.

### ***Вимоги до структурних елементів***

**Титульний аркуш БКР** оформлюється за встановленою формою, наведеною у додатку Б. На титульному аркуші БКР після назви теми українською мовою наводиться назва роботи англійською мовою.

Назва роботи (у лапках) друкується з великої літери, жирний шрифт, кегль 14 (якщо назва не вміщується у один рядок – через 1 інтервал). Переклад назви роботи (у лапках) англійською мовою через 1,5 інтервали, кегль 12. Прізвище, ім'я та по батькові автора роботи, прізвище та ініціали керівника роботи, завідувача кафедри, рецензента, друкують так само, як і титульний аркуш шрифтом Times New Roman, кегль 14. На титульному аркуші роботи повинні бути підписі наукового керівника роботи та завідувача кафедри, а також номер протоколу і дата засідання кафедри, на якому БКР рекомендована до захисту.

На титульному аркуші курс, на якому навчався автор БКР, не зазначається оскільки робота є випускною.

Місця титульного аркушу, де вказується номер протоколу і дата захисту на засіданні ЕК, оцінка захищеної роботи, місце підпису голови ЕК заповнюються після захисту роботи.

**Анотацію** рекомендовано подавати на одній сторінці формату А4, державною та англійською мовами (обсягом не більше 150 слів).

Анотація має містити: відомості про обсяг БКР, кількість розділів, рисунків, таблиць, додатків, джерел згідно з переліком посилань (наводять усі відомості, зокрема дані додатків); стислий опис основних результатів дослідження із зазначенням наукової новизни та рекомендацій щодо їх практичного використання.

Наприкінці анотації наводяться ключові слова відповідною мовою. Сукупність ключових слів повинна відповідати основному змісту БКР. Кількість

ключових слів становить від п'яти до п'ятнадцяти. Ключові слова подають у називному відмінку, друкують в рядок через кому.

Приклад оформлення анотації до БКР, яку розміщують після титульного аркушу наведено у додатку В.

**Зміст** подають на початку роботи, починаючи з сторінки 3 після анотації.

У «Змісті» наводять такі структурні елементи: «СКОРОЧЕННЯ ТА УМОВНІ ПОЗНАКИ» (за наявності), «ВСТУП», послідовно перелічують назви всіх розділів, підрозділів і пунктів (якщо вони мають назву) змістовної частини БКР (суті БКР), «ВИСНОВКИ», «ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» (за наявності) з їх назвою та зазначенням номера сторінки початку структурного елемента. Останнє слово кожного заголовка з'єднують крапками з відповідним номером сторінки у правому стовпчику змісту. Заголовки структурних елементів БКР та заголовки розділів треба друкувати великими літерами. Заголовки підрозділів, пунктів і підпунктів у змісті потрібно друкувати маленькими літерами, крім першої великої.

Приклад оформлення змісту наведено у додатку Г.

**Скорочення та умовні позначки (за наявності).** Назву цього структурного елемента визначає виконавець БКР відповідно до того, що саме наведено в переліку.

Якщо в роботі вжита специфічна термінологія, а також використано маловідомі скорочення, нові символи, позначення і таке інше, то їх перелік може бути поданий у вигляді окремого списку, який розміщують перед вступом. Перелік треба друкувати двома колонками, в яких зліва за абеткою наводять, наприклад, скорочення, справа – їх детальну розшифровку. Додатково їхнє пояснення наводиться у тексті при першому згадуванні. Якщо в роботі спеціальні терміни, скорочення, символи, позначення і таке інше повторюються не більше двох разів, перелік не складають.

**Вступ.** У вступі розкривають сутність і стан наукової або науково-практичної проблеми (задачі) та її значущість, підстави і вихідні дані для розробки теми, обґрунтування необхідності проведення дослідження. Далі подають загальну характеристику випускної роботи в рекомендованій нижче послідовності.

**Актуальність теми.** Шляхом критичного аналізу та порівняння з відомими розв'язаннями проблеми (наукової задачі) обґрунтовують актуальність та доцільність роботи для розвитку відповідної галузі науки чи виробництва.

**Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами (за наявності).**

Вказується, в рамках яких програм, тематичних планів і наукових тематик, зокрема галузових та/або державних чи госпдоговірних, виконувалося дослідження, із зазначенням номерів державної реєстрації науково-дослідних

робіт і найменування організації, де виконувалася роботи. Обов'язково слід вказувати чи був автор виконавцем цих робіт.

*Мета і задачі дослідження.* Формується мета роботи і задачі, які необхідно вирішити для досягнення поставленої мети. Мета повинна бути сформульована таким чином, щоб вказувати на об'єкт і предмет дослідження.

Мета – це те, що ми хочемо отримати при проведенні дослідження, деякий образ майбутнього. Не слід формулювати мету як «Дослідження...», «Вивчення...», тому що ці слова вказують на засіб досягнення мети, а не на саму мету. Треба «Розробити ...», «Виявити....», «Обґрунтувати та експериментально перевірити...».

Відповідно до визначеної мети формулюються *завдання*, які деталізують та розкривають мету. Характер завдань впливає з назв розділів та підрозділів роботи і їх зміст формулюють, використовуючи такі поняття: визначити ..., встановити ..., охарактеризувати..., розробити..., виявити..., сформулювати ..., розкрити... тощо. Формулювати завдання слід якомога докладніше, та лаконічніше, оскільки опис їх вирішення становитиме зміст розділів і параграфів роботи. Виходячи із завдань дослідження автор має зробити висновки до роботи.

Слід пам'ятати, що завдання повинні бути повною мірою розкриті в основному змісті роботи. При формулюванні завдань слід виходити з мети роботи.

*Об'єкт дослідження* – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію й обране для дослідження. *Предмет дослідження* міститься в межах об'єкта. Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. В об'єкті виділяється та його частина, яка є предметом дослідження. Саме на нього спрямована основна увага студента, оскільки предмет дослідження змістовно визначає тему (назву) бакалаврської роботи.

*Методи дослідження.* Перераховують використані наукові методи та змістовно визначають, що саме досліджувалось кожним методом. Вибір методів дослідження повинен забезпечити достовірність отриманих результатів і висновків.

*Практичне значення одержаних результатів.* Надаються відомості про використання результатів досліджень або рекомендації щодо їх використання. Відомості про впровадження (за наявності) результатів досліджень необхідно подавати із зазначенням найменувань організацій, в яких здійснено впровадження, форм реалізації та реквізитів відповідних документів. Факт кожного впровадження (чи рекомендації щодо доцільності впровадження) повинен підтверджуватись актом, підписаним комісією та керівником організації



(чи довідкою, підписаною тільки керівником), де здійснено впровадження, які подаються у додатку.

*Апробація результатів роботи.* Вказується, на яких наукових з'їздах, конференціях, симпозіумах, нарадах оприлюднено результати досліджень, що включені до роботи (за наявності). По кожній конференції слід вказувати її офіційну назву, місто (для закордонних – країну) та рік проведення. Назву конференції слід вказувати повністю, а не тільки скорочено – так, як це вказується на програмі конференції чи збірці її матеріалів.

*Публікації.* Вказують публікації по темі роботи, якщо вони є. Бажано дотримуватись такого подання цієї інформації: за результатами БКР опубліковано 4 наукових праці, 1 стаття у наукових фахових виданнях з переліку МОН (БАК) України, 1 стаття у закордонних наукових періодичних виданнях, 2 матеріали конференцій. За результатами БКР ще 1 стаття прийнята до друку у науковому фаховому виданні з переліку МОН(БАК) України”.

*Структура та обсяг БКР.* Перераховують усі структурні елементи БКР з обов'язковим зазначенням повного (усього) обсягу роботи. Вказують загальну кількість додатків, рисунків, таблиць, кількість найменувань у списку використаних джерел.

*Приклад.* Робота складається із вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаної літератури та додатків. Загальний її обсяг становить 50 стор. друкованого тексту. Робота містить 10 рисунків та 5 таблиць, список використаних джерел з 20 найменувань.

*Розділи основної частини,* зміст і перелік яких обумовлюється профілем спеціальності та темою БКР. Назви розділів повинні містити ключові слова із теми роботи, її мети, завдань, наукової новизни та практичної цінності. Забороняється формулювання назв розділів без цих слів типу «Спеціальна частина», «Огляд літературних джерел», «Розробка основних наукових результатів» тощо.

Розділи роботи, як правило, включають у себе підрозділи, пункти, підпункти.

У кінці кожного розділу формулюють Висновки до розділу зі стислим викладенням наведених у розділі наукових і практичних результатів, що дає змогу вивільнити загальні висновки від другорядних подробиць.

*Висновки,* в яких сформульовано основні підсумки роботи, отримані результати, перспективи і напрямки подальших досліджень тощо. Висновки мають містити стисле викладення теоретичних і практичних результатів, отриманих автором БКР особисто в ході дослідження, а також обґрунтування перспектив проведення подальших досліджень у даній сфері, рекомендації щодо впровадження результатів дослідження у практику. Ознайомлення з текстом

висновків повинно сформулювати уявлення про ступінь досягнення автором БКР поставленої мети і вирішення її завдань. Кожне конкретне завдання, що сформульоване у вступі, повинно знайти відображення у висновках. Саме у висновках концентровано надаються ті здобутки автора БКР, що виносяться на обговорення в процесі захисту роботи – тобто висновки є квінтесенцією БКР.

Висновки та пропозиції можуть бути оформлені як пронумерований арабськими цифрами виклад результатів дослідження, описаних в розділах основної частини роботи. В висновках не допускається посилання на інших авторів, їх цитування, а також наведення загальновідомих істин.

**Список використаних джерел** формується у вигляді нумерованого списку (використовуються тільки арабські цифри) в алфавітному порядку прізвищ перших авторів заголовків. Джерела іноземною мовою розміщуються після всіх джерел кирилицею.

Кожен новий запис робиться з нового рядка, з абзацним відступом у 1,25 см. Бібліографічний опис джерел складають відповідно до чинних стандартів з видавничої і бібліотечної справи [4, 5, 11].

Слід звертати увагу на те, що серед Інтернет-джерел допускається згадування та опрацювання тільки наукових чи навчальних видань із сайтів наукових установ чи вищих навчальних закладів, а не будь-яких Інтернет-ресурсів типу сторінок Вікіпедії, форумів, сайтів фірм тощо.

Список складається виключно з тих джерел, на які є посилання у тексті БКР. Приклади оформлення бібліографічного опису у списку використаних джерел наведено у додатку Г.

**Додатки.** Додатки наводяться в кінці роботи після списку використаних джерел. За необхідності до додатків доцільно включати допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття БКР: карти, таблиці, графіки, ілюстрації допоміжного характеру та інше.

**Графічна частина бакалаврської роботи** містить усі обов'язкові матеріали, зазначені у завданні, а також додаткові ілюстративні матеріали, виконані з метою полегшення захисту (кількість не регламентується, але вони не замінюють обов'язкових креслень і схем та інших ілюстрацій).

Графічну частину допускається подавати на електронних носіях, а зменшені до формату А4 та А3 паперові копії цієї частини з усіма обов'язковими підписами мають бути включені до роботи.

## 1.6 Підготовка студента до захисту кваліфікаційної роботи

**Попередній захист БКР.** Попередній захист БКР відбувається на засіданні кафедри не пізніше, як за місяць до початку захисту роботи перед ЕК, за результатами якого вирішується питання про допуск студента до захисту БКР.

Якщо висновок щодо БКР після попереднього захисту роботи на засіданні кафедри негативний, то виписка з протоколу засідання кафедри передається деканові факультету для ухвалення остаточного рішення

**Відзив керівника.** Закінчена, повністю оформлена (зшита або переплетена) та підписана студентом БКР подається науковому керівникові не пізніше, ніж за два тижні до захисту за для:

- остаточної перевірки відповідності виконаної роботи завданню і установленим вимогам;
- підпису атестаційної роботи;
- підготовки відзиву, в якому науковий керівник дає характеристики студенту та проведеному ним дослідженню.

БКР разом з відгуком керівника передається завідувачу кафедри, який перевіряє якість виконання та оформлення дипломної роботи, наявність у ній підписів студента і керівника, вивчає відгук наукового керівника, вирішує питання про затвердження БКР (допуск студента до захисту), роблячи при цьому відповідний запис на титульному аркуші дипломної роботи. Завідувач кафедри може не допустити студента до захисту атестаційної роботи в тому випадку, коли робота виконана на недостатньому рівні або не повністю відповідає всім вимогам до неї. У цьому випадку питання вирішується на засіданні кафедри, а протокол засідання подається деканові.

Далі БКР направляється на рецензію.

**Рецензування БКР.** Отримання рецензії на дипломну роботу є наступним етапом підготовки студента до захисту. Для рецензування БКР залучаються провідні фахівці (як правило, науковий ступінь доктора філософії, кандидата наук або доктора наук), викладачі іншої кафедри за спорідненою спеціальністю.

Рецензент надає письмову рецензію установленної форми не пізніше ніж за 3 дні до захисту роботи в ЕК. Після одержання позитивної рецензії студент знайомиться з її змістом і готується під час захисту БКР відповісти на зауваження рецензента.

Негативна рецензія не є підставою для відхилення атестаційної роботи від захисту.

У випадку надання негативного відгуку науковим керівником або негативної рецензії остаточне рішення про допуск (недопущення) дипломної

роботи до захисту приймає, за результатами попереднього захисту, випускаючи кафедра.

**Порядок представлення бакалаврської роботи в ЕК.** Дипломна робота (з підписами, відзивом керівника і рецензією) передається секретарю ЕК.

Робота подається у двох примірниках: перший – у паперовому вигляді у твердій або м'якій палітурці, другий – у електронному вигляді на CD-диску. Електронна версія БКР має бути ідентичною паперовій.

До початку захисту роботи в ЕК подаються додатково такі документи:

- довідка із деканату про виконання студентом навчального плану й отриманих оцінок;
- характеристика діяльності студента за термін навчання в університеті за підписом декана факультету;
- презентаційні матеріали.

У ЕК можуть бути подані інші матеріали, що характеризують наукову і практичну цінність виконаної атестаційної роботи, а саме:

- копії опублікованих статей і тез доповідей за темою роботи;
- досліджень (довідки про реалізацію результатів роботи, завірені офіційними особами).

**Підготовка мультимедійної презентації.** Мета презентації: демонстрація можливостей і здібностей студента в організації доповіді відповідно до сучасних вимог і з використанням сучасних інформаційних технологій; демонстрація в наочній формі основних положень доповіді БКР.

Підготовка презентації передбачає наступні покрокові дії:

- підготовка і узгодження з науковим керівником тексту доповіді;
- розробка структури презентації;
- створення презентації в Power Point;
- перевірка логіки подачі матеріалу;
- репетиція доповіді з використанням презентації.

Структура презентації повинна відповідати структурі доповіді:

1. Титульний слайд (1 слайд)
2. Актуальність теми БКР (1 слайд)
3. Мета і завдання БКР (1–2 слайди)
4. Методи вирішення завдань (1–8 слайдів)
5. Результати рішення задач (1–8 слайдів)
6. Висновки (1–2 слайди)
7. Фінальний слайд (1 слайд). Фінальним слайдом, як правило, дякують за увагу.

Рекомендоване загальна кількість слайдів – 10–20.

Загальні рекомендації щодо створення презентації:

– дуже важливо, щоб за структурою презентації стояла логіка подання матеріалу. Тільки тоді можна говорити з упевненістю про те, що ідеї, покладені у БКР, будуть зрозумілі слухачам;

– презентація повинна повністю відповідати тексту доповіді;

– черговість слайдів повинна чітко відповідати структурі доповіді;

– слайди не повинні бути перевантажені графічною і текстовою інформацією;

– текст на слайдах не повинен бути надто дрібним (розмір не менше 22 пунктів), щоб члени атестаційної комісії могли легко прочитати його;

– кожна окрема інформація повинна бути в окремому реченні або на окремому слайді;

– ілюстрації (карти, графіки, таблиці) повинні мати чітку, коротку і промовисту назву;

– ілюстрації не слід описувати в самій презентації до БКР, для цього є мова для захисту. Варто підкреслити, що якість та грамотність оформлення карт, таблиць, діаграм, графіків, вміння їх пояснити характеризує рівень підготовки студента до захисту БКР;

– поєднання кольорів фону і тексту повинно бути таким, щоб текст легко міг бути прочитаний. Акцент повинен бути зроблений виключно на смисловому наповненні слайдів, а не на їх кольорі.

– студент не повинен читати доповідь, а повинен вільно розповідати зміст роботи. Треба потренуватися у вимовлянні тексту презентації напам'ять, щоб можна було пояснювати та розкривати текст на слайдах. Цей текст має бути підказкою для доповідача, а не повним змістом доповіді.

– не допускаються орфографічні помилки в тексті презентації.

***Підготовка до відповідей при захисті БКР.*** Дуже важливо психологічно підготуватися до такої відповідальної події, якою є захист БКР. Слід бути готовим відповідати на запитання, зауваження членів комісії, рецензента, управляти своїми емоціями та хвилюванням. При необхідності відстоювати свою точку зору (в разі незгоди із певним зауваженням), слід заздалегідь продумати, як це зробити більш тактовно та аргументовано.

Автор БКР має дати аргументовані відповіді щодо критичних зауважень рецензента (якщо були зауваження у відгуку в рецензії). Ці відповіді слід підготувати до захисту БКР, при цьому автор роботи повинен вирішити:

- з якими зауваженнями необхідно безумовно погодитися;
- які зауваження є спірними і чому;
- які зауваження не приймаються і які підстави для цього є.

Відповідаючи, автор повинен чітко визначити свою позицію по суті зроблених йому зауважень. Відповіді мають бути конкретними, обґрунтованими,

коректними і, по можливості, короткими. Такі відповіді дозволяють членам ЕК переконатися у здатності автора самокритично реагувати на зауваження, у його вмінні вести дискусію.

Під час відповідей студенту необхідно бути особливо уважним і зібраним, оскільки саме за відповідями визначається як загальний рівень його підготовки, так і сильні та слабкі місця роботи. Тому під час виступу треба переконатися, що правильно зрозумів питання, відповідати лаконічно і переконливо, спираючись на фактичний матеріал, викладений у БКР. На питання, що не стосуються сутності бакалаврського дослідження, треба відповідати тільки тоді, коли студент впевнений в своїх знаннях або аргументах; зазвичай же в таких випадках прийнято відповідати так: «Вирішення цієї проблеми не входило в завдання нашого дослідження».

### **1.7 Захист кваліфікаційної роботи**

Захист БКР проводиться на засіданні ЕК за участю не менш половини складу комісії при обов'язковій присутності голови комісії. Безпосередньо перед початком захисту студент підготовлює до показу комп'ютерну презентацію графічного матеріалу.

Процедура захисту є наступною. Голова ЕК відкриває її засідання. Секретар ЕК оголошує захист БКР студентом (називаючи його прізвище, ім'я, по-батькові, назву теми роботи) та надає йому слово. Для розкриття змісту БКР надається до 10-ти хвилин. Студент виходить до трибуни і розпочинає доповідь. Доповідь супроводжується електронним презентаційним матеріалом. Наявність друкованого матеріалу у вигляді комплексу аркушів не обов'язкова.

Після доповіді студент відповідає на запитання членів ЕК і присутніх на засіданні. Запитання можуть стосуватися як теми виконаної роботи, так і набутих компетентностей та програмних результатів навчання. Відповіді на запитання членів ЕК і присутніх мають бути стислими і не виходити за межі порушеної в роботі проблеми.

Після відповідей на питання заслуховуються або зачитуються відгуки наукового керівника та рецензента (особисто ними або одним з членів ЕК). Завершується захист відповіддю студента на висловлені у відгуках зауваження. Студент пояснює причину недоробок, вказує на способи їхнього усунення або аргументовано спростовує їх, відстоюючи власну точку зору. Якщо немає зауважень або запитань з боку комісії, голова комісії оголошує захист завершеним. Час захисту однієї роботи, як правило, не має перевищувати 30 хвилин.

## **1.8 Система оцінювання кваліфікаційної роботи**

Система оцінювання БКР враховує:

- глибину аналізу спеціальної літератури, у тому числі й використання новітніх праць як вітчизняних, так і закордонних фахівців;
- актуальність і перспективність теми дослідження;
- методику дослідження;
- достовірність і верифікованість висновків;
- логіку викладення матеріалу;
- стиль, грамотність викладення матеріалу.

При визначенні загальної оцінки береться до уваги рівень наукової, теоретичної та практичної підготовки студента. При цьому виходять з того, що студент бакалаврату повинен вміти:

- формулювати мету і завдання дослідження;
- скласти план дослідження;
- вести бібліографічний пошук із застосуванням сучасних інформаційних технологій;
- використовувати сучасні методи наукового дослідження;
- обробляти отримані дані;
- оформляти результати досліджень відповідно до сучасних вимог.

ЕК під час закритого засідання оцінює кожен кваліфікаційну роботу. Оцінювання рівня якості підготовки здобувача та здобутої ним вищої освіти здійснюють члени ЕК на основі принципів об'єктивності, індивідуальності, комплексності, етичності, диференційованого та компетентнісного підходу, за критеріями оцінювання набутих загальних і професійних компетентностей і шкалою оцінювання, застосовуючи форми і методи діагностики. Оцінки захисту кваліфікаційної роботи виставляє кожен член комісії; підсумкова (усереднена) оцінка внаслідок всебічного обговорення виставляється головою ЕК.

Об'єктом оцінювання є сукупність знань, умінь і навичок, набутих компетентностей, відтворених у процесі виконання й захисту кваліфікаційної роботи. При оцінюванні якості виконання студентом БКР застосовуються наступні критерії (табл. 1). Оцінювання захисту БКР здійснюється за 100-бальною шкалою, яка відповідно переводиться в національну шкалу («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») та шкалу ЄКТС (табл. 2).

## Критерії оцінювання БКР

| Оцінка національна шкала, бали, ECTS. | Вимоги до знань, умінь і навичок здобувачів освіти                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
|---------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1                                     | 2                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
| Відмінно<br>90–100<br>А               | БКР виконана вчасно, самостійно, забезпечує повне розкриття теми. Вірно визначено предмет, об'єкт дослідження. Мета та завдання чітко окреслені та реалізовані у дослідженні. БКР містить елементи новизни має практичне значення, доповідь на захисті представлена у вигляді мультимедійної презентації, логічна і водночас лаконічна, проголошена послідовно, зі знанням справи, відгук і рецензія позитивні, відповіді на запитання членів ЕК правильні і стислі. Результати дослідження апробовано на конференціях. Доповідь аргументована, проілюстрована бездоганно оформленими наочними матеріалами, свідчить про формулювання власної думки студента щодо предмету дослідження та є логічною і повною                                               |
| Добре<br>85–89<br>В                   | БКР виконана вчасно, теоретичні узагальнення та висновки аналітичної частини в основному правильні. Тема роботи розкрита, але спостерігаються окремі недоліки непринципового характеру: елементи новизни чітко не виявлені, відгук і рецензія позитивні, відповіді на запитання членів ЕК в цілому правильні, оформлення роботи в межах вимог. Застосування сучасного аналітичного інструментарію обмежено. Доповідь на захисті представлена у вигляді мультимедійної презентації, логічна, але відображає не всі змістові акценти роботи                                                                                                                                                                                                                   |
| Добре<br>75–84<br>С                   | БКР виконана вчасно, теоретичні узагальнення та висновки аналітичної частини в основному правильні. Проте відсутній самостійний аналіз статистичних та фактичних матеріалів, що впливає на глибину особистого аналізу студентом фактичної інформації. Застосування сучасного аналітичного інструментарію занадто обмежено. Тема роботи розкрита, але спостерігаються окремі недоліки непринципового характеру, елементи новизни чітко не виявлені, є окремі зауваження в рецензії та відгуках, доповідь логічна, проголошена послідовно, відповіді на запитання членів ЕК неповні, оформлення роботи в межах вимог. Доповідь логічна, але відображає не всі змістові акценти роботи. Доповідь на захисті представлена у вигляді мультимедійної презентації. |
| Задовільно<br>65–74<br>D              | Тема БКР в цілому розкрита, але спостерігаються недоліки змістового характеру: нечітко сформульована мета роботи, добір інформаційних матеріалів (таблиці, графіки, схеми) не завжди обґрунтований, рецензія і відгуки містять окремі зауваження. Є зауваження щодо оформлення роботи. Доповідь прочитана за текстом, студент не володіє окремими питаннями теми, не всі відповіді на запитання правильні чи повні. Наочні матеріали не повною мірою відображають зміст виконаної роботи                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| Задовільно<br>60–64<br>Е              | Тема БКР в основному розкрита, але містить ряд недоліків: нечітко сформульована мета роботи, робота має виражений копійливий характер, рецензія і відгуки містять зауваження, доповідь прочитана за текстом, відповіді на запитання членів ЕК не повні. Робота недбало оформлена. Доповідь прочитана за текстом, студент не володіє окремими питаннями теми, усі відповіді на запитання неповні. Наочні матеріали не повною мірою відображають зміст виконаної роботи                                                                                                                                                                                                                                                                                       |



Продовження таблиці 1

| 1                           | 2                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
|-----------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Незадовільно<br>35–59<br>Fx | Відсутня логіка у побудові структури дослідження. У роботі відсутнє розуміння мети, завдань, предмета дослідження. Назви окремих розділів не відповідають їх змісту. Теоретичний аналіз та визначення стану процесів, що є предметом розгляду мають компіляційний характер, відсутні посилання на використані літературні джерела. Відсутні самостійність суджень у запропонованих рекомендаціях і пропозиціях. Робота оформлена з суттєвими недоліками. Ілюстрації до захисту роботи відсутні. Доповідь не відображає зміст виконаної роботи, більшість відповідей на питання неправильні, студент не володіє предметом дослідження |
| Незадовільно<br>0–34<br>F   | БКР подано з порушенням строків, установлених регламентом. Відгук наукового керівника негативний. Студент не володіє поданим матеріалом, не орієнтується у предметі дослідження. Порушена логіка представленого матеріалу. Назви розділів не відповідають змісту. Змістовне наповнення розділів не пов'язано між собою. Оформлення роботи не відповідає вимогам. Ілюстрації до захисту відсутні                                                                                                                                                                                                                                      |

Таблиця 2

## Шкала оцінювання: національна та ECTS

| Сума балів за всі<br>види навчальної<br>діяльності | Оцінка<br>ECTS | Оцінка за національною шкалою                                    |                                                                   |
|----------------------------------------------------|----------------|------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------|
|                                                    |                | для екзамену, курсового<br>проекту (роботи), практики            | для заліку                                                        |
| 90–100                                             | <b>A</b>       | відмінно                                                         | зараховано                                                        |
| 85–89                                              | <b>B</b>       | добре                                                            |                                                                   |
| 75–84                                              | <b>C</b>       |                                                                  |                                                                   |
| 70–74                                              | <b>D</b>       | задовільно                                                       |                                                                   |
| 60–69                                              | <b>E</b>       |                                                                  |                                                                   |
| 35–59                                              | <b>FX</b>      | незадовільно<br>з можливістю повторного<br>складання             | не зараховано<br>з можливістю повторного<br>складання             |
| 0–34                                               | <b>F</b>       | незадовільно<br>з обов’язковим повторним<br>вивченням дисципліни | не зараховано<br>з обов’язковим повторним<br>вивченням дисципліни |

Рішення ЕК про оцінку знань, виявлених при захисті БКР роботи, а також про присвоєння кваліфікації «Бакалавр з наук про Землю» та видачу дипломів (звичайного зразка чи з відзнакою) приймається на закритому засіданні ЕК відкритим голосуванням більшістю голосів членів комісії, які брали участь у її засіданні. За однакової кількості голосів голос Голови ЕК є вирішальним.

Рішення щодо видачі здобувачу диплома з відзнакою приймається ЕК за результатами атестації і з урахуванням усіх наданих до ЕК матеріалів, які засвідчують, що навчальні та наукові (творчі) досягнення студента під час навчання за даним освітньо-кваліфікаційним рівнем відповідають вимогам

Положення про диплом з відзнакою Одеського національного університету імені І. І. Мечникова [12].

За результатами навчання в університеті, участі студента у науково-дослідницькій роботі та захисту БКР ЕК може рекомендувати випускника для вступу до аспірантури.

Якщо захист БКР не відповідає вимогам рівня атестації, комісія ухвалює рішення про те, що студент не пройшов атестацію і у протоколі засідання ЕК йому проставляється оцінка «незадовільно» (менше 60 балів). У випадку, якщо студент не з'явився на засідання ЕК для захисту БКР, у протоколі зазначається, що він є не атестованим у зв'язку з неявкою на засідання. Якщо студент не з'явився на засідання ЕК з поважної причини, що підтверджується відповідними документами, йому може бути встановлена інша дата складання захисту дипломної роботи під час роботи ЕК. Студент, який отримав незадовільну оцінку при захисті дипломної роботи, відраховується з університету. Йому видається академічна довідка встановленого зразка.

У випадках, коли захист БКР визнається незадовільним, ЕК встановлює, чи може студент подати на повторний захист ту саму роботу з доопрацюванням, чи він зобов'язаний опрацювати нову тему, визначену кафедрою, у наступному навчальному році.

Студенти, які не захистили дипломну роботу у зв'язку з неявкою без поважних причин або отриманням незадовільної оцінки, мають право на повторну (з наступного навчального року) атестацію протягом трьох років після відрахування з ВНЗ (у період роботи, згідно з затвердженим розкладом роботи ЕК з відповідної спеціальності) [5].

## **2. ОСНОВНІ ТЕХНІЧНІ ВИМОГИ ЩОДО ОФОРМЛЕННЯ БАКАЛАВРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ**

### **2.1 Загальні вимоги**

БКР оформляється відповідно до державних стандартів України ДСТУ 3008-2015 «Інформація та документація. Звіти у сфері науки і техніки [2]. Структура та правила оформлювання». БКР може бути написана українською або англійською мовою. Як правило, всі студенти мають писати і захищати роботу державною мовою. Студенти, які не вивчали українську мову, а також громадяни інших держав мають право писати й захищати роботу англійською мовою після позитивної резолюції декана на поданій ними заяві з проханням про дозвіл на це.

БКР готується у вигляді спеціально підготовленої наукової праці на правах рукопису в твердій або м'якій палітурці. Електронний варіант роботи повинен бути повністю ідентичним за змістом роботи на паперовому носії, який оформлюється одним файлом у форматі \*.doc або \*.pdf, де назвою файлу є прізвище автора, подане в транскрипції літерами латинського алфавіту, наприклад, Kravchuk.doc. Електронний варіант БКР після захисту передається на зберігання до репозитарію Одеського національного університету імені І. І. Мечникова у повному обсязі, починаючи з титульного аркуша і включно з додатками.

Обсяг тексту БКР жорстко не лімітується, але бажано, щоб він був в межах від 40 до 60 сторінок (з урахуванням додатків) у редакторі MS Word, шрифт Times New Roman, 14 пт, міжрядковий 1,5 інтервал. БКР оформлюють на аркушах формату А4 (210 x 297 мм). За необхідністю допускається використання аркушів формату А3 (297 x 420 мм). Текст роботи необхідно друкувати, залишаючи поля таких розмірів: ліве, нижнє, верхнє – не менше 20 мм, праве – не менше 10 мм.

Під час виконання БКР необхідно дотримуватись рівномірної щільності, контрастності й чіткості зображення впродовж усієї роботи.

Прізвища, назви установ, організацій, фірм та інші власні назви у БКР наводять мовою оригіналу. Допускається транслітерувати власні назви і наводити назви організацій у перекладі на українську мову, додаючи (при першій згадці) оригінальну назву.

*Скорочення слів і словосполучень* у БКР робиться відповідно до чинних стандартів з бібліотечної та видавничої справи [4]. Слід пам'ятати, що при скороченні запису слів використовуються три основних способи: 1) залишається тільки перша (початкова) літера слова (рік – р.); 2) залишається частина слова,

відкидається закінчення та суфікс (рисунок – рис.), 3) пропускається кілька літер у середині слова, замість яких ставиться дефіс (університет – ун-т).

Роблячи скорочення, потрібно мати на увазі, що скорочення має закінчуватися на приголосну і не повинно закінчуватися на голосну (якщо вона не початкова буква в слові), на букву "і", на м'який і твердий знак.

Текст роботи слід розбивати на абзаци. Це полегшує читання й показує що автор у своєму викладанні переходить до нової думки, нового твердження. Не можна також занадто дробити текст і відокремлювати одну фразу від іншої, якщо між ними існує тісний зв'язок. Абзацний відступ має бути однаковий упродовж усього тексту БКР й дорівнювати п'яти знакам (1,25 см).

Структурні елементи "АНОТАЦІЯ", "ЗМІСТ", "СКОРОЧЕННЯ ТА УМОВНІ ПОЗНАКИ", "ВСТУП", "ВИСНОВКИ", "СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ", "ДОДАТКИ" – не нумерують, а їх назви роблять заголовками відповідних структурних елементів.

Текст основної частини БКР поділяють на розділи, підрозділи, пункти, підпункти.

Для розділів і підрозділів наявність заголовка обов'язкова. Заголовки структурних елементів БКР та заголовки розділів треба друкувати посередині рядка і друкувати великими літерами без крапок в кінці, не підкреслюючи (шрифт – 14 напівжирний). Кожну структурну частину починають з нової сторінки.

Заголовки підрозділів роботи варто починати з абзацного відступу і друкувати (крім першої великої) малими літерами, не підкреслюючи, без крапки наприкінці. Якщо заголовок складається з двох речень або більше речень, їх розділяють крапкою. Розривати слова знаком переносу в заголовках заборонено.

Відстань між заголовком, приміткою, прикладом і подальшим або попереднім текстом має бути не менше ніж два міжрядкових інтервали (2 рази по 1,5 інтервали). Відстань між основами рядків заголовка, а також між двома заголовками приймають такою, як у тексті БКР.

Не дозволено розміщувати назву розділу, підрозділу, а також пункту й підпункту на останньому рядку сторінки.

Слід уникати: пропусків («пробілів») перед комами та крапками у тексті; розрідженого або стисненого тексту, які з'являються, як правило, після сканування текстів на сканері з розпізнаванням; використання тире „—” (чи „-”) замість дефісу „-”, і навпаки, причому, слід пам'ятати, що до та після „тире” слід ставити пробіл.

У БКР потрібно використовувати основні, похідні чи позасистемні одиниці фізичних величин Міжнародної системи одиниць (SI) згідно з [7–9]. Якщо вимірювання виконано в інших одиницях, то викладаючи найважливіші

результати роботи, треба подати в дужках одержані числові значення в одиницях SI.

Робота має бути добре вичитана, не містити граматичних та орфографічних помилок. Основний текст має бути вирівняний по ширині.

Оскільки бакалаврська робота є насамперед кваліфікаційною роботою, її мові і стилю слід приділяти найсерйознішу увагу. Мовностилістична культура БКР найкраще дозволяє судити про загальну культуру її автора. Науковий текст характеризується тим, що в нього включаються тільки точні, отримані в результаті тривалих спостережень і наукових експериментів відомості та факти. Це обумовлює і точність їх словесного вираження, а отже, використання спеціальної термінології. Слід твердо пам'ятати, що науковий термін не просто слово, а вираз сутності даного явища. Отже, потрібно з великою увагою вибирати наукові терміни та визначення. Не можна довільно змішувати в одному тексті різну термінологію, пам'ятаючи, що кожна наука має свою, притаманну тільки їй, термінологічну систему.

Стиль письмової наукової мови – це безособовий монолог. Тому виклад ведеться від третьої особи, оскільки увагу зосереджено на змісті і логічній послідовності повідомлення, а не на суб'єктові. Порівняно рідко вживається форма першої і абсолютно не вживається форма другої особи однини займенників. Найбільш вдалі в цьому плані більш невизначені словесні звороти, наприклад: "Вважаємо, що ...", "автор роботи вважає, що ...", "розроблений підхід дозволяє ...", "даний висновок зроблений на підставі ..." тощо.

Якостями, що визначають культуру наукової мови, є точність, ясність і стислість. Сміслова точність – одна з головних умов, що забезпечує наукову і практичну цінність наведеної в тексті БКР інформації, оскільки неправильний добір слова може істотно спотворити значення написаного, допустити двояке тлумачення тієї або іншої фрази, надати всьому тексту небажаної тональності. Ясність – це вміння писати доступно і дохідливо.

Стислість означає вміння уникнути непотрібних повторів і зайвої деталі. Тому слова і словосполучення, що не несуть ніякого смислового навантаження, повинні бути повністю виключені з тексту БКР.

Після завершення написання БКР слід здійснити перевірку (з відповідним виправленням) за таким алгоритмом:

1. Перевірити загальне оформлення роботи: чи весь текст є рівномірним, вирівняним, де треба по ширині чи по центру рядків, та ін.

2. Перевірити чи на усі пронумеровані у роботі рисунки, таблиці та формули є посилання в тексті.

3. Перевірити чи усі рисунки, таблиці та формули пронумеровані підряд у межах кожного розділу.

4. Чи на усі джерела у списку використаних джерел у роботі є посилання.
5. Чи є коректною нумерація додатків та використані символи для їх номерів.
6. Чи на усі додатки є посилання у тексті.
7. Чи на кожную авторську роботу є посилання в усіх розділах роботи, де це доцільно.
8. Зверстати текст, щоб кожен підпис до рисунку «не відривався» від самого рисунку та те саме виконати щодо таблиць. При цьому, не повинно бути великих вільних місць в кінці сторінок. У крайньому випадку, варто змінити розмір якогось рисунку чи дописати ще якесь речення чи ін.
9. Перевірити якість верстання роботи в цілому, зокрема: чи усі заголовки «не відриваються» від тексту, що йде далі; чи коректно оформлено продовження таблиць, які займають більше однієї сторінки.
10. Чи не є кількість пунктів у висновках меншою від кількості сформульованих у вступі до БКР задач.

## **2.2 Нумерація сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів**

Сторінки БКР слід нумерувати арабськими цифрами, додержуючись наскрізної нумерації впродовж усього тексту роботи, охоплюючи додатки.

Номер сторінки проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці.

Титульний аркуш входить до загальної нумерації сторінок БКР. Номер сторінки на титульному аркуші не проставляють.

Розділи, підрозділи, пункти, підпункти нумерують арабськими цифрами.

Розділи БКР повинні мати порядкову нумерацію в межах викладення суті БКР і позначатися арабськими цифрами без крапки, наприклад, 1, 2, 3 і т. д.

Підрозділи як складові частини розділу нумерують у межах кожного розділу окремо. Номер підрозділу складається з номера відповідного розділу та номера підрозділу, відокремлених крапкою. Після номера підрозділу крапку не ставлять, наприклад, 1.1, 1.2 тощо.

Пункти повинні мати порядкову нумерацію в межах кожного розділу або підрозділу. Номер пункту складається з номера розділу і порядкового номера пункту, або з номера розділу, порядкового номера підрозділу та порядкового номера пункту, відокремлених крапкою. Після номера пункту крапку не ставлять, наприклад, 1.1, 1.2 або 1.1.1, 1.1.2 і т. д.

Номер підпункту складається з номера розділу, порядкового номера підрозділу, порядкового номера пункту і порядкового номера підпункту, відокремлених крапкою, наприклад, 1.1.1.1, 1.1.1.2, 1.1.1.3 і т. д.

Якщо розділ, не маючи підрозділів, поділяється на пункти і далі – на підпункти, номер підпункту складається з номера розділу, порядкового номера пункту і порядкового номера підпункту, відокремлених крапкою, наприклад, 1.1.3, 1.2.1 і т. д. Після номера підпункту крапку не ставлять.

Якщо розділ або підрозділ складається з одного пункту, або пункт складається з одного підпункту, його не нумерують.

## 2.3 Ілюстрації

Усі графічні матеріали БКР (діаграми, графіки, схеми, фотографії, карти тощо) повинні мати однаковий підпис «Рисунок» або скорочено «Рис.». Назва рисунка має відображати його зміст, бути конкретною та стислою. Назву рисунка друкують з великої літери та розміщують під ним посередині рядка, наприклад, «Рис. 1.1 – Інженерно-геологічний розріз».

Рисунок подають одразу після тексту, де вперше посилаються на нього, або якнайближче до нього на наступній сторінці, а за потреби – в додатках до роботи.

У тому місці, де викладається тема, пов'язана з ілюстрацією, і де читачеві треба вказати на неї, розміщують посилання у вигляді виразу в круглих дужках "(рис. 3.1)" або зворот типу: «...як це видно з рис. 3.1» або «...як це показано на рис. 3.1».

Якщо рисунки створені не автором БКР, необхідно при поданні їх у роботі дотримуватись вимог чинного законодавства про авторські права.

Рисунки слід нумерувати арабськими цифрами наскрізною нумерацією, крім рисунків у додатках. Дозволено рисунки нумерувати в межах кожного розділу. У цьому разі номер рисунка складається з номера розділу та порядкового номера рисунка в цьому розділі, які відокремлюють крапкою, наприклад, «Рис. 1.2» – другий рисунок першого розділу.

Рисунки кожного додатка нумерують окремо. Номер рисунка додатка складається з позначки додатка та порядкового номера рисунка в додатку, відокремлених крапкою. Наприклад, «Рис. В.1 – назва рисунка», тобто перший рисунок додатка В.

Якщо рисунок не вміщується на одній сторінці, його можна переносити на наступні сторінки. У такому разі назву рисунка зазначають лише на першій сторінці, пояснювальні дані — на тих сторінках, яких вони стосуються, і під ними друкують: «Рис. \_\_\_\_\_, аркуш \_\_\_\_\_».

## 2.4 Таблиці

Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують над таблицею і друкують симетрично до тексту. Слово Таблиця \* пишуть справа над графами таблиць. Далі по центру друкують назву таблиці малими літерами (крім першої великої). Назва має бути стислою і відбивати зміст таблиці.

Таблицю слід розташовувати безпосередньо після тексту, у якому вона згадується вперше, або на наступній сторінці. На всі таблиці мають бути посилання в тексті БКР.

Таблиці слід нумерувати арабськими цифрами порядковою нумерацією в межах розділу, за винятком таблиць, що наводяться у додатках.

Номер таблиці складається з номера розділу і порядкового номера таблиці, відокремлених крапкою, наприклад, таблиця 2.1 – перша таблиця другого розділу.

Якщо рядки або графи таблиці виходять за межі формату сторінки, таблицю поділяють на частини, розміщуючи одну частину під одною, або поруч, або переносячи частину таблиці на наступну сторінку, повторюючи в кожній частині таблиці її головку і боковик.

При поділі таблиці на частини допускається її головку або боковик замінити відповідно номерами граф чи рядків, нумеруючи їх арабськими цифрами у першій частині таблиці.

Слово "Таблиця \_\_\_" вказують один раз справа над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть: "Продовження таблиці \_\_\_" з зазначенням номера таблиці.

Заголовки граф таблиці починають з великої літери, а підзаголовки – з малої, якщо вони складають одне речення з заголовком.

Підзаголовки, що мають самостійне значення, пишуть з великої літери. В кінці заголовків в підзаголовків таблиць крапки не ставлять. Заголовки і підзаголовки граф указують в однині.

## 2.5 Формули, рівняння та числові значення величин

**Формули та рівняння** розташовують безпосередньо після тексту, в якому вони згадуються, посередині сторінки. Вище і нижче кожної формули або рівняння повинно бути залишено не менше одного вільного рядка.

Формули і рівняння у роботі (за винятком формул і рівнянь, наведених у додатках) слід нумерувати порядковою нумерацією в межах розділу.



Номер формули або рівняння складається з номеру розділу і порядкового номеру формули або рівняння у цьому розділі, відокремлених крапкою, наприклад, формула (2.1) – перша формула другого розділу.

Номер формули або рівняння зазначають на рівні формули або рівняння в дужках у крайньому правому положенні на рядку.

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів, що входять до формули та рівняння, слід наводити безпосередньо під формулою у тій послідовності, в якій вони наведені у формулі чи рівнянні.

Пояснення значення кожного символу чи числового коефіцієнта слід давати з нового рядка. Перший рядок пояснення починають з абзацу словом "де" без двокрапки.

Приклад

«Відомо, що

$$Z = (M1-M2)/(D12+D22)^{1/2}, \quad (3.1)$$

де  $M1, M2$  – математичне очікування;

$D12, D22$  – середнє квадратичне відхилення міцності та навантаження (2.3)».

Переносити формули чи рівняння на наступний рядок допускається тільки на знаках виконуваних операцій, повторюючи знак операції на початку наступного рядка. Коли переносять формули або рівняння на знакові операції множення, застосовують знак "х".

Бажано уникати однакових позначень для різних змінних у роботі, принаймні, в межах одного розділу.

Великі і малі літери для позначень розрізняються і мають різний зміст.

Бажано уникати україномовних позначень змінних та їх індексів. Якщо цього уникнути неможливо, тоді уважно слідкувати, щоб після друку вони роздрукувались без змін (часто в результаті друку такі змінні виводяться некоректно, особливо, коли друк робиться не з того комп'ютера, де набиралась робота).

Після формул слід обов'язково ставити розділові знаки, як після слів у реченні. Найбільш поширеними є такі варіанти:

1) кома після формули перед «де»:

«Значення  $Y$  обчислюється за формулою:

$$Y = A + X,$$

де  $A$  – фонове значення;»

2) крапка після формули, якщо усі змінні були вже оголошені:

«Значення  $Y$  обчислюється за формулою:

$$Y = A + X.»$$

3) коми після формул, які йдуть списком:

$$Y_1 = A_1 + X_1,$$

$$Y_2 = A_2 + X_2,$$

$$Y_3 = A_3 + X_3.»$$

4) ніяких розділових знаків після формули, яка йде в середині речення:

«Обчислюємо значення  $Y$  за формулою

$$Y = A + X$$

та знаходимо ...».

**Числові значення величин** з допусками наводять так  $(60 \pm 3) \%$ ;  $70 \text{ мм} \pm 3 \text{ мм}$  або  $(70 \pm 3) \text{ мм}$ . Діапазон чисел фізичних величин наводять, використовуючи прикметники «від» і «до».

Приклад

Від 1 мм до 5 мм (а не від 1 до 5 мм).

Якщо треба зазначити два чи три виміри, їх подають так:

80 мм х 25 мм х 50 мм (а не 80 х 25 х 50 мм).

Якщо в тексті наведено низку числових значень фізичної величини, які подано однією одиницею вимірювання, позначку цієї одиниці вимірювання пишуть тільки за останнім числовим значенням. В одному ряду чисел здебільшого наводять однакову кількість десяткових знаків для всіх значень, що утворюють ряд.

Дробові числа треба подавати як десяткові дробки, а розділовим знаком, що відокремлює дробову частину від цілої, є знак «.» (кома).

## 2.6 Цитування та посилання на використані джерела

При написанні БКР студент може посилатися на структурні елементи власної роботи та інші джерела. У разі посилання на структурні елементи власної БКР зазначають відповідно номери розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, рисунків, формул, рівнянь, таблиць, додатків.

Посилаючись, треба використовувати такі вирази: «у розділі 4», «див. 2.1», «відповідно до 2.3.4.1», «(рисунок 1.3)», «відповідно до таблиці 3.2», «згідно з формулою (3.1)», «у рівняннях (1.23) – (1.25)», «(додаток А)» тощо.

Дозволено в посиланні використовувати загальноприйняті та застандартизовані скорочення наприклад, «згідно з рис. 5», «див. табл. 1.2» тощо.

Обов'язковою умовою об'єктивності викладу матеріалу є вказівка на те, яким є джерело повідомлення, ким висловлена думка, кому належить той або інший вислів. У тексті ця умова може бути реалізована за допомогою

використання спеціальних слів і словосполучень (за повідомленням, за відомостями, на думку, за даними і т. ін.)

Якщо використовують відомості, матеріали з монографій, оглядових статей, інших джерел з великою кількістю сторінок, тоді в посиланні необхідно точно вказати номери сторінок, ілюстрацій, таблиць, формул з джерела, на яке є посилання в БКР.

Посилання в тексті БКР на джерела слід зазначити порядковим номером за переліком посилань, виділеним двома квадратними дужками, наприклад, «...у роботах [1–7]...». Слід писати:

- з пробілами між номерами: [1, 2, 4], а не [1,2,4];
- тире «–» ставиться лише, якщо пропущений якийсь номер: [1, 2], а не [1-2], писати [1–3], а не [1, 2, 3].

Коли в тексті БКР необхідно зробити посилання на конкретні сторінки відповідного джерела слід писати [13, с. 29].

*Загальні вимоги до цитування такі:*

а) текст цитати починається і закінчується лапками і наводиться в тій граматичній формі, в якій він поданий у джерелі, із збереженням особливостей авторського написання. Наукові терміни, запропоновані іншими авторами, не виділяються лапками, за винятком тих, що викликали загальну полеміку. У цих випадках використовується вираз «так званий»;

б) цитування повинно бути повним, без довільного скорочення авторського тексту та без перекручень думок автора. Пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні допускається без перекручення авторського тексту і позначається трьома крапками. Вони ставляться у будь-якому місці цитати (на початку, всередині, наприкінці). Якщо перед випущеним текстом або за ним стояв розділовий знак, то він не зберігається;

в) кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело;

г) при непрямому цитуванні (переказі, викладі думок інших авторів своїми словами), що дає значну економію тексту, слід бути гранично точним у викладенні думок автора, коректним щодо оцінювання його результатів і давати відповідні посилання на джерело;

д) якщо необхідно виявити ставлення автора БКР до окремих слів або думок з цитованого тексту, то після них у круглих дужках ставлять знак оклику або знак питання;

е) коли автор БКР, наводячи цитату, виділяє в ній деякі слова, то робиться спеціальне застереження, тобто після тексту, який пояснює виділення, ставиться крапка, потім дефіс і вказуються ініціали автора БКР, а весь текст застереження вміщується у круглі дужки. Варіантами таких застережень є: (курсив наш. – Т. К.), (підкреслено мною. – Т. К.), (розбивка моя. – Т. К.).

## 2.7 Додатки

Додатки слід оформлювати як продовження роботи на його наступних сторінках, розташовуючи додатки в порядку появи посилань на них у тексті БКР.

Якщо додатки оформлюють на наступних сторінках роботи, кожний такий додаток повинен починатися з нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок, надрукований вгорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки.

Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої повинно бути надруковано слово "Додаток \_\_\_" і велика літера, що позначає додаток.

Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ї, наприклад, додаток А, додаток Б і т. д.

Один додаток позначається як додаток А. Додатки повинні мати спільну з рештою роботи наскрізну нумерацію сторінок.

Ілюстрації, таблиці, формули та рівняння, що є у тексті додатку, слід нумерувати в межах кожного додатку, наприклад, рисунок Г.3 - третій рисунок додатку Г; таблиця А.2 - друга таблиця додатку А; формула (А.1) - перша формула додатку А.

Якщо в додатку одна ілюстрація, одна таблиця, одна формула, одне рівняння, їх нумерують, наприклад, рисунок А.1, таблиця А.1, формула (А.1).

В посиланнях у тексті додатку на ілюстрації, таблиці, формули, рівняння рекомендується писати: "... на рисунку А.2 ...", "... на рисунку А.1 ..." - якщо рисунок єдиний у додатку А; "... в таблиці Б.3 ...", або "... в табл. Б.3 ..."; "... за формулою (В.1) ...", "... у рівнянні Г.2 ...". Оформлення таблиць та рисунків в додатках аналогічне оформленню в основному тексті роботи.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ТА РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Довідник здобувача наукового ступеня. Збірник нормативних документів та інформаційних матеріалів з питань атестації наукових кадрів вищої кваліфікації / Упорядник Ю. І. Цеков. – К.: Редакція "Бюлетеня Вищої атестаційної комісії України", 2000. – 64 с.
2. ДСТУ 3008-2015. Інформація та документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлювання. – На заміну ДСТУ 3008-95; чинний з 2017-07-01. – Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2016. – 26 с.
3. ДСТУ 3017:2015. Видання. Основні види. Терміни та визначення понять. – На заміну ДСТУ 3017-95; чинний від 2016-07-01. – Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2016. – IV, 38с. – (Інформація та документація).
4. ДСТУ 3582:2013 Інформація та документація. Бібліографічний опис скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила» (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ) / Нац. стандарт України. – Вид. офіц. – [На заміну ДСТУ 3582-97 ; чинний від 2013-08-22]. – Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. – 15 с.
5. ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання / Нац. стандарт України. – Вид. офіц. – [Уведено вперше ; чинний від 2016-07-01]. – Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. – 17 с.
6. Закон України «Про вищу освіту». Верховна Рада України; Закон від 01.07.2014 № 1556-VII. Документ 1556-18, чинний, поточна редакція — Редакція від 1.01.2017, підстава 1662-19, 1774-19. [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1415-19>.
7. Метрологія. Одиниці фізичних величин. Основні одиниці фізичних величин Міжнародної системи одиниць. Основні положення, назви та позначення: ДСТУ 3651.0-97. — на заміну ГОСТ 8.417-81; [Чинний від 01-01-99]. — К.: Державний комітет стандартизації метрології та сертифікації України, 1999. — 27 с.
8. Метрологія. Одиниці фізичних величин. Похідні одиниці фізичних величин Міжнародної системи одиниць та позасистемні одиниці. Основні поняття, назви та позначення: ДСТУ 3651.1-97. — на заміну ГОСТ 8.417-81; [Чинний від 01-01-99]. — К.: Державний комітет стандартизації метрології та сертифікації України, 1999. — 115 с.
9. Метрологія. Одиниці фізичних величин. Фізичні сталі та характеристичні числа. Основні положення, позначення, назви та значення: ДСТУ 3651.2-97. — на заміну ГОСТ 8.417-81; [Чинний від 01-01-99]. — К.: Державний комітет стандартизації метрології та сертифікації України, 1999. — 35 с.

10. Наказ МОН від 12.01.2017 № 40 «Основні вимоги до дисертацій» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:  
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0155-17>.
11. Національний стандарт України. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. ДСТУ 8302:2015. – К.: ДП «УкрНДНЦ», 2016. – 16 с.
12. Положення про диплом з відзнакою Одеського національного університету імені І. І. Мечникова [Електронний ресурс]. – Режим доступу:  
[http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/documents/polozennya/polozennya\\_diplom.pdf](http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/documents/polozennya/polozennya_diplom.pdf).
13. Положення про запобігання та виявлення плагіату у навчальній та науково-дослідній роботі учасників освітнього процесу та науковців Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:  
[https://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/acad\\_council/polozhennya-antiplagiat-2021.pdf](https://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/acad_council/polozhennya-antiplagiat-2021.pdf)
14. Положення про організацію освітнього процесу в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова [Електронний ресурс]. – Режим доступу:  
[https://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/documents/polozennya/poloz-org-kontrol\\_2022.pdf](https://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/documents/polozennya/poloz-org-kontrol_2022.pdf).
15. Положення про порядок створення та організацію роботи Екзаменаційної комісії в Одеському державному університеті імені І. І. Мечникова]. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:  
<http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/documents/polozennya/dek/exam-komiss.pdf>
16. Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 10 – Природничі науки, спеціальність 103 – Науки про Землю. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:  
<https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/05/28/103-nauki-pro-zemlyu-bakalavr-1.pdf>

# ДОДАТКИ

## Додаток А

### Форма завдання на бакалаврську кваліфікаційну роботу

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І. І. МЕЧНИКОВА

( повне найменування вищого навчального закладу )

Інститут / факультет

Геолого-географічний

Кафедра

Морської геології, гідрогеології, інженерної геології та

палеонтології

Освітньо-кваліфікаційний рівень Бакалавр

Спеціальність

103 «Науки про Землю»

Освітня програма

Морська геологія, гідрогеологія та інженерна геологія

**ЗАТВЕРДЖУЮ**

**Завідувач кафедри**

\_\_\_\_\_

(підпис)

\_\_\_\_\_

(прізвище та ініціали)

“ \_\_\_\_\_ ” \_\_\_\_\_ 202 року

### **ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ**

\_\_\_\_\_

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи \_\_\_\_\_

керівник роботи \_\_\_\_\_

( прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

2. Строк подання студентом роботи

3. Вихідні дані до роботи

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень):

6. Консультанти розділів роботи

| Розділ | Прізвище, ініціали та посада консультанта | Підпис, дата   |                  |
|--------|-------------------------------------------|----------------|------------------|
|        |                                           | завдання видав | завдання прийняв |
|        |                                           |                |                  |
|        |                                           |                |                  |

7. Дата видачі завдання

### **КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН**

| № з/п | Назва етапів дипломної роботи | Строк виконання етапів роботи | Примітка |
|-------|-------------------------------|-------------------------------|----------|
| 1     |                               |                               |          |
| 3     |                               |                               |          |
| 4     |                               |                               |          |

Студент \_\_\_\_\_

( підпис )

(прізвище та ініціали)

Керівник проекту (роботи) \_\_\_\_\_

( підпис )

(прізвище та ініціали)

**Зразок оформлення титульного аркуша**

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Геолого-географічний факультет

Кафедра морської геології, гідрогеології, інженерної геології та палеонтології

**Кваліфікаційна робота**

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

на тему: **«Природні та техногенні фактори режиму підземних вод у відкладах верхнього та середнього сармату у межах водозабору ТОВ "Сандора"»**

«Natural and man-made factors groundwater regime in the sediments of the Upper and Middle Sarmatian within intake LLC "Sandora"»

Виконав: студент денної форми навчання

спеціальності 103 Науки про Землю  
освітня програма – Морська геологія,  
гідрогеологія та інженерна геологія

(прізвище, ім'я, по-батькові)

Керівник: (прізвище та ініціали, наукова ступінь, посада)

Рецензент: (прізвище та ініціали, наукова ступінь, посада)

Рекомендовано до захисту:

Протокол засідання кафедри

№ \_\_\_\_ від \*. \*. 202\* р.

Завідувач кафедри

\_\_\_\_ прізвище та ініціали  
(підпис)

Захищено на засіданні ЕК № \_\_\_\_

протокол № \_\_\_\_ від \*. \*. 202\* р.

Оцінка \_\_\_\_ / \_\_\_\_ / \_\_\_\_

(за національною шкалою, за шкалою ECTS,  
бали)

Голова ЕК \_\_\_\_ прізвище та ініціали  
(підпис)



**Приклад оформлення анотації до бакалаврської кваліфікаційної роботи**

**Анотація**

Петренко А. І. Природні та техногенні фактори режиму підземних вод у відкладах верхнього та середнього сармату у межах водозабору ТОВ "Сандора. Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр» зі спеціальності 103 «Науки про Землю» освітньо-професійної програми «Морська геологія, гідрогеологія та інженерна геологія».

Бакалаврська кваліфікаційна робота складається із вступу \_ розділів і загальних висновків. Загальний обсяг роботи \_ стор., у тому числі \_ рис., \_ табл., список літератури \_ найменувань, \_ додатків.

Предметом дослідження є \_\_\_\_\_.

Об'єктом дослідження виступає \_\_\_\_\_.

Мета дипломної роботи полягає в ...\_\_\_\_\_.

В роботі виконано (розроблено)\_\_\_\_\_.

Одержані результати можуть бути використані...

Ключові слова...

**Abstract**

*(те саме англійською мовою)*

## Приклад оформлення змісту кваліфікаційної роботи

## ЗМІСТ

|                                                                                        |    |
|----------------------------------------------------------------------------------------|----|
| СКОРОЧЕННЯ ТА УМОВНІ ПОЗНАКИ (за наявності).....                                       |    |
| ВСТУП.....                                                                             | 3  |
| 1. ПРИРОДНІ УМОВИ ТЕРИТОРІЇ М. ОДЕСА .....                                             | 5  |
| 1.1 Кліматичні умови.....                                                              | 5  |
| 1.2 Геологічна будова.....                                                             | 6  |
| 1.2.1 Стратиграфія і літологія.....                                                    | 6  |
| 1.2.2 Тектоніка і сучасні тектонічні рухи.....                                         | 11 |
| 1.3 Геоморфологічні умови.....                                                         | 13 |
| 1.4 Гідрогеологічні умови.....                                                         | 14 |
| 2. ІНЖЕНЕРНО-ГЕОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ГРУНТОВО-ЛЕСОВОЇ<br>ФОРМАЦІЇ М. ОДЕСА.....      | 21 |
| 2.1 Загальна характеристика та розчленування ґрунтово-лесової товщі....                | 22 |
| 2.2 Фізичні властивості і гранулометричний склад ґрунтово-лесової<br>формації.....     | 33 |
| 2.3 Мінливість властивостей ґрунтово-лесової формації у період<br>1938-1960 років..... | 40 |
| 2.4 Просадні властивості ґрунтово-лесової формації.....                                | 45 |
| ВИСНОВКИ.....                                                                          | 52 |
| СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....                                                        | 54 |
| ДОДАТКИ (за наявності).....                                                            |    |

## Приклади оформлення бібліографічного опису у списку використаних джерел

з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015  
«Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання»

| Характеристика джерела        | Приклад оформлення                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
|-------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Книги:<br/>Один автор</b>  | <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Дичківська О. О. Інноваційний менеджмент : конспект лекцій. Київ : ДІА, 2018. 82 с.</li> <li>2. Бондаренко В. Г. Історія України. Львів, 2017. 153 с.</li> <li>3. Лазор О. Я. Державне управління у сфері реалізації екологічної політики в Україні: організаційно-правові засади : монографія. Львів : Ліга-Прес, 2003. 542 с.</li> <li>4. Ваш О. М. Етика : навч.-метод. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2018. 104 с.</li> <li>5. Гурманова Л. І. Релігієзнавство : навч. посіб. 2-ге вид., переробл. та допов. Київ : ЦУЛ, 2017. 193 с.</li> </ol>                                                                                                                                                                   |
| <b>Два автори</b>             | <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Мартиненко З. Е., Макар І. В. Управління підприємством: теоретико-методичні засади : монографія. Харків : Щедра садиба плюс, 2017. 296 с.</li> <li>2. Палеха В. І., Карпова П. В. Менеджмент організацій : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 120 с.</li> <li>3. Білоус С. І., Корнійчук В. П. Філософія освіти : навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький, 2016. 176 с.</li> <li>4. Мороз І. С., Василенко Н. Ю. Маркетинг : конспект лекцій. Київ : Молодь, 2016. 102 с.</li> <li>5. Вердіна С. А., Волков А. А. Контролінг : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 131 с.</li> <li>6. Вердіна С. А., Волков А. А. Контролінг : навч. посіб. Вид. 3-тє., переробл. та допов. Херсон, 2017. 212 с.</li> </ol> |
| <b>Три автори</b>             | <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Тарнавська Г. Я., Марценюк Н. С., Герасимова Т. М. Фінанси : навч. посіб. Львів : Магнолія 2006, 2017. 412 с.</li> <li>2. Пустовенко В. В., Максименко І. Л., Яким А.С. Безпека життєдіяльності : монографія. Харків : ХНПУ, 2017. 348 с.</li> </ol>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
| <b>Чотири автори</b>          | <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Інновації : навч. посіб. / Гуревич Д. Т., Чекан О. С., Грибан О. М., Макарова В. В. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 389 с.</li> <li>2. Вища математика : конспект лекцій / Ткачук Т.С. та ін. Київ, 2015. 82 с.</li> </ol>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| <b>П'ять і більше авторів</b> | <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Операційний менеджмент : підручник / С. М. Поплавська та ін. Київ : ЦУЛ, 2011. 267 с.</li> <li>2. Охорона праці : навч. посіб. / О. І. Подольська та ін. 2-ге вид. Київ : ЦУЛ, 2017. 264 с.</li> <li>3. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України : станом на 10 жовт. 2017 р. / К. І. Мягченко та ін. ; за заг. ред. І. М. Ливанова. Київ : ЦУЛ, 2017. 428 с.</li> </ol>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |

|                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
|-------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Автор(и) та редактор(и)/упорядники</b> | <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Веретенко В. В. Міжнародний маркетинг : монографія / за заг. наук. ред. В. М. Марценюка. Київ, 2015. 374 с.</li> <li>2. Бутенко М. П., Качур В. П., Петренко С. В. Психологія : навч. посіб. / за ред. М. П. Дутко. Київ : ЦУЛ, 2017. 332 с.</li> </ol>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
| <b>Без автора</b>                         | <ol style="list-style-type: none"> <li>1. 30 років історичному факультету: історія та сьогодення (1986-2016) : ювіл. вип. / під заг. ред. В. В. Черепані. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 340 с.</li> <li>2. Етнографія : конспект лекцій / за заг. ред. В. І. Гарапка; уклад. А. І. Гарапка. Київ : ЦУЛ, 2018. 320 с.</li> <li>3. Міжнародні відносини : монографія / за ред. М. А. Березовського. Київ : ЦУЛ, 2016. 162 с.</li> <li>4. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. / за ред.: П. О. Бедрія, О. О. Петренка. Одеса : ОНУ, 2015. 306 с.</li> <li>5. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України / за заг. ред. Т. А. Тарнавського. Київ : ЦУЛ, 2016. 186 с.</li> <li>6. Підготовка фахівців у ВНЗ в умовах реформування вищої освіти : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Мукачєво, 4-5 жовт. 2018 р. Мукачєво : МДУ, 2018. 226 с.</li> <li>7. Освіта в Україні: виклики модернізації : зб. наук. пр. / редкол.: П. М. Марценюк (відп. ред.) та ін. Київ : Ін-т всесвітньої історії НАН України, 2017. 319 с.</li> <li>8. Товарознавство / упоряд. В. Олексик. Київ, 2014. 804 с.</li> </ol> |
| <b>Багатотомні видання</b>                | <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Енциклопедія рослин / редкол.: І. М. Деркач та ін. Київ : ЦУЛ, 2016. Т. 8. 812 с.</li> <li>2. Безруков В. Д. Поэзия : в 2 т. / ред. изд.: Л. Г. Мороз, А. Г. Мягченко; авт. вступ. ст. А. В. Сипина. Киев ; Мелитополь : НПУ им. М. Драгоманова ; МГПУ им. Б. Хмельницкого, 2016. Т. 2. 206 с.</li> <li>3. Новицкий О. М. Сочинения : в 4 т. / ред. изд.: Н. Г. Мозговая, А. Г. Волков ; авт. вступ. ст. Н. Г. Мозговая. Киев ; Мелитополь: НПУ им. М. Драгоманова ; МГПУ им. Б. Хмельницкого, 2017. Т. 1. 382 с.</li> <li>4. Бюджетна система України: історія, стан та перспективи : у 3 т. / Акад. прав. наук України. Львів : Право, 2012. Т. 2 : Бюджетний менеджмент / заг. ред. Ю. П. Бубряка. 476 с.</li> <li>5. Кучеренко Н. П. Казначейська справа : в 6 т. Київ : Право, 2016. Т. 3 : Контроль у системі Державного казначейства. 432 с.</li> <li>6. Дендрофлора України. В 12 т. Т. 2. Дикорослі та культивовані дерева і кущі. Вип. 1. Покритонасінні / Л.І. Перхоменко. Київ : Наукова думка, 2012. 200 с.</li> </ol>                                           |
| <b>Автореферати дисертацій</b>            | <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Петров О. Г. Музикотерапія : автореф. дис. ... канд. псих. наук : 12.00.06. Київ, 2009. 40 с.</li> </ol>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
| <b>Дисертації</b>                         | <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Петрук Л. А. Дослідження статичного деформування складених тіл : дис. ... канд. фіз.-мат. наук : 01.02.04. Львів, 2004. 140 с.</li> <li>2. Винниченко О. М. Контроль соціально-економічного розвитку промислових підприємств : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04. Київ, 2018. 344 с.</li> </ol>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |

|                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
|----------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Законодавчі та<br/>нормативні<br/>документи</b> | <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2015. 98 с.</li> <li>2. Конституція України : станом на 1 жовтня 2017 р. / Верховна Рада України. Київ : Право, 2017. 93 с.</li> <li>3. Про вищу освіту : Закон України від 05.09.2016 р. № 2145-VIII. <i>Голос України</i>. 2016. 27 верес. (№ 178-179). С. 10–22.</li> <li>4. Податковий кодекс України : Закон України від 19.05.2011 р. № 3393 VI. <i>Відомості Верховної Ради України</i>. 2011. № 48-49. Ст. 536.</li> <li>5. Про освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 28.09.2018. URL:<a href="http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18">http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18</a> (дата звернення: 15.11.2018).</li> <li>6. Питання соціального забезпечення : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2017 р. № 1060. <i>Офіційний вісник України</i>. 2018. № 5. С. 430–443.</li> <li>7. Про інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2019-2020 роки : Указ Президента України від 21.02.2018 р. № 43/2018. <i>Урядовий кур'єр</i>. 2018. 23 лют. (№ 35). С. 10.</li> <li>8. Про затвердження Вимог до оформлення кандидатської дисертації : наказ Міністерства освіти і науки від 12.01.2018 р. № 50. <i>Офіційний вісник України</i>. 2018. № 25. С. 139–141.</li> <li>9. Інструкція щодо порядку оформлення і ведення особових справ отримувачів усіх видів соціальної допомоги : затв. наказом М-ва. праці та 18). С. 15–16.</li> </ol> |
| <b>Архівні<br/>документи</b>                       | <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Лист Голови Спілки «Первоцвіт» Г. Ф. Петренка на ім'я Голови Ради Міністрів УРСР В. А. Поповича щодо реєстрації Статуту Спілки та сторінки Статуту. 14 грудня 1989 р. <i>ЦДАГО України</i> (Центр. держ. архів громад. об'єднань України). Ф. 1. Оп. 32. Спр. 2612. Арк. 63, 64 зв., 71.</li> </ol>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
| <b>Патенти</b>                                     | <ol style="list-style-type: none"> <li>1. зернозбиральний комбайн: пат. 25742 Україна: МПК6 C09K11/00, G01T1/28, G21H3/00. № 200701472; заявл. 12.02.07; опубл. 27.08.07, Бюл. №13.4с.</li> <li>2. Спосіб лікування гіперактивності у дітей: пат. 76509 Україна. № 2004042416; заявл. 01.04.2004; опубл. 01.08.2006, Бюл. № 8 (кн. 1). 120 с.</li> </ol>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
| <b>Препринти</b>                                   | <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Марченко М. І., Кополович А. Д., Яким Б. М. Про точність визначення радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль : Ін-т з проблем безпеки АЕС НАН України, 2006. 7, [1] с. (Препринт. НАН України, Ін-т проблем безпеки АЕС; 06-1).</li> <li>2. Федорченко Б. А., Смотрич В. Н. Радиационное повреждение материалов нейтронами источника ННЦ ХФТИ / ANL USA с подкритической сборкой, управляемой ускорителем электронов. Харьков : ННЦ ХФТИ, 2006. 19 с.: ил., табл. (Препринт. НАН Украины, Нац. науч. центр «Харьк. физ.-техн. ин-т»; ХФТИ2006-4).</li> </ol>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Стандарти</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                           | <p>1. ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 16 с. (Інформація та документація).</p> <p>2. ДСТУ ISO 6107-1:2004. Якість води. Словник термінів. Частина 1 (ISO 6107-1:1996, IDT). [Чинний від 2005-04-01]. Вид. офіц. Київ : Держспоживстандарт України, 2006. 181 с.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
| <b>Каталоги</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                            | <p>1. Прокопенко И. П. Каталог растений для работ по экодизайну / Донец. Ботан. сад НАН Украины. Донецк : Лебедь, 2005. 228 с.</p> <p>2. Історична спадщина України : кат. вист. / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка; уклад.: Л. І. Петров, О. В. Олійник. Харків, 2000. 64 с.</p> <p>3. Пам'ятки історії та мистецтва Закарпатської області : кат.-довід. / авт.-упоряд.: М. Петрик та ін.; Упр. культури Закарпат. облдержадмін., Закарпат. іст. музей. Ужгород, 2003. 160 с.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                   |
| <b>Бібліографічні покажчики</b>                                                                                                                                                                                                                                                                            | <p>1. Боротьба з злочинністю: нагальна проблема сучасності : бібліогр. покажч. Вип. 3 / уклад.: О. В. Куріпта, відп. за вип. Н. М. Щур; Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2017. 60 с.</p> <p>2. Іван Марченко : біобібліогр. покажч. / уклад. В. Петрик. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 356 с. (Українська біобібліографія ; ч. 9).</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
| <p style="text-align: center;"><b>Аналітичний бібліографічний запис</b><br/> <b>Складова частина видання (глави, розділу, статті)</b><br/> розділовий знак «дві навскісні риски» («//») можна замінювати крапкою, а відомості про документ (його назву), виділяти шрифтом (наприклад, <i>курсивом</i>)</p> |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
| <b>Частина видання: книги</b>                                                                                                                                                                                                                                                                              | <p>1. Петренко М. А. Международное право и роль Конституционного Суда Украины // Максим Петренко: право як буття вченого : зб. наук. пр. до 60-річчя проф. М. А. Петренко / упоряд. та відп. ред. Ю. О. Волошин. К., 2009. С. 477–493.</p> <p>2. Якса А. П. Економічна політика держави. <i>Двадцять п'ять років з економічним правом</i> : вибрані праці. Харків, 2017. С. 205–212.</p> <p>3. Корнійчук Т. О. Методи активізації навчально-пізнавальної діяльності. <i>Педагогіка</i> : навч. посіб. / за заг. ред. Т. О. Корнійчука. Київ, 2017. С. 195–197.</p>                                                                                                                                                                                               |
| <b>Частина видання матеріалів конференцій (тези доповіді)</b>                                                                                                                                                                                                                                              | <p>1. Лалак Н. В. Шляхи підвищення мотивації молодших школярів до навчання // Анотовані результати науково-дослідної роботи інституту педагогіки за 2011 рік : збірник тез повідомлень. Київ, 2012. С. 202–203.</p> <p>2. Максименко Д. В. Методи оперативної діагностики виробничої діяльності підприємства // Зростання ролі бухгалтерського обліку в сучасній економіці : збірник тез та доповідей I Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 21 лютого 2013 р.) / відпов. за випуск Мельничук Б.В. Київ, 2013. С. 331–335.</p> <p>3. Цехмістров І. І., Перець І.П. Про бюджет. <i>Дослідження проблем в Україні очима молодих вчених</i> : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 3 4 берез. 2016 р. Запоріжжя, 2016. С. 50–53.</p> |

|                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
|----------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Частина довідкового видання</b>                             | <p>1. Павлик І. М. Право інтелектуальної власності. Великий енциклопедичний юридичний словник / ред. Ю. С. Шемшученко. Київ, 2007. С. 683.</p> <p>2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. Основи педагогіки освіти : словник термінів / за ред.: Т. О. Дмитрука, В. К. Колпакова. Київ, 2014. С. 54–55.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
| <b>Частина видання: продовжуваного видання</b>                 | <p>1. Куцінко Т. О. Адміністративне законодавство України: реалії та перспективи формулювання // Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки. Запоріжжя, 2017. № 1. С. 36–46.</p> <p>2. Безруков С. А., Хмельов А. А. Дослідження циліндричних оболонок. Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя, 2015. № 3. С. 153–159.</p> <p>3. Хорошилова С. А., Малафіїк Л. О., Хмельов А. А. Моделювання складеної конструкції за допомогою матриць типу Гріна. Проблеми обчислювальної механіки і міцності конструкцій. Дніпропетровськ, 2012. Вип. 19. С. 212–218.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
| <b>Частина видання: періодичного видання (журналу, газети)</b> | <p>1. Кучеренко О. О. Конституційні права людини і громадянина // Часопис Київського університету права. 2007. № 4. С. 88–92.</p> <p>2. Коваль Л., Коваль П. Переваги дистанційної роботи. Урядовий кур'єр. 2017. 1 листоп. (№ 205). С. 5.</p> <p>3. Bletska D. I., Glukhov K. E., Frolova V. V. Electronic structure of 2H-SnSe<sub>2</sub>. Semiconductor Physics Quantum Electronics &amp; Optoelectronics. 2017. Vol. 18, No 2. P. 109–118.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
| <b>Електронні ресурси</b>                                      | <p>1. Україна очима дітей : фотовиставка. URL: <a href="http://www.kmu.gov.ua/control/uk/photogallery/gallery?galleryId=15725757&amp;">http://www.kmu.gov.ua/control/uk/photogallery/gallery?galleryId=15725757&amp;</a> (дата звернення: 15.11.2017).</p> <p>2. Хміль А. А. Функції державної служби за законодавством України // Юридичний науковий електронний журнал. 2017. № 5. С. 115–118. URL: <a href="http://lsei.org.ua/5_2017/32.pdf">http://lsei.org.ua/5_2017/32.pdf</a>.</p> <p>3. Хміль І. О. Шляхи подолання правового нігілізму в Україні. Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки. Запоріжжя, 2016. № 3. – С. 20–27. – URL:<a href="http://ebooks.znu.edu.ua/files/Fakhovivvydannya/vznu/juridichni/VestUr2015v3/5.pdf">http://ebooks.znu.edu.ua/files/Fakhovivvydannya/vznu/juridichni/VestUr2015v3/5.pdf</a>. (дата звернення: 15.11.2017).</p> <p>4. Куцкір Я. С., Махно Б. А., Борислав С. Г. Трансформація науково-педагогічної системи України протягом 90-х років XX століття: період переходу до ринку. Наука та інновації. 2016. Т. 12, № 6. С. 6–14. DOI:<a href="https://doi.org/10.15407/scin12.06.006">https://doi.org/10.15407/scin12.06.006</a>.</p> |

*Навчальне видання*

# **ВИКОНАННЯ, ОФОРМЛЕННЯ ТА ЗАХИСТ БАКАЛАВРСЬКИХ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ**

**ЕЛЕКТРОННІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ**

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти  
спеціальності 103 Науки про Землю  
освітньо-професійної програми  
«Морська геологія, гідрогеологія та інженерна геологія»

**Електронне практичне видання**

***Укладач:***

**Козлова Тетяна Віталіївна**

*В авторській редакції*

Затв. авт. 10.08.2025. Шрифт Times New Roman.  
Системні вимоги: операційна система сумісна з програмним забезпеченням  
для читання файлів формату PDF.  
Обсяг 0,9 МБ. Зам. № 2993.

Видавець і виготовлювач  
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова  
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4215 від 22.11.2011 р.  
вул. Університетська, 12, м. Одеса, 65082, Україна  
Тел.: (048) 723 28 39, e-mail: [druk@onu.edu.ua](mailto:druk@onu.edu.ua)